ליקוטי הלכות — הלכות אפטרופוס

אֶפְּטְרוֹפּוֹס מְמֻנֶּה עַל הַיְתוֹמִים וְכוּ':

יֵשׁ לְרַמֵּז כִּי יְתוֹמִים הֵם נִקְרָאִים הָרְחוֹקִים מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי כָּל הַמִּצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה הַכֹּל עַל יְדֵי בְּחִינַת הַלְּבוּשִׁין שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאָבִיו, וְאִמּוֹ כַּמּוּבָא, וּכְשֶׁחוֹטֵא חַס וְשָׁלוֹם אֲזַי אוֹבֵד לְבוּשׁוֹ חַס וְשָׁלוֹם, וְנִתְלַבֵּשׁ בִּבְגָדִים צוֹאִים וְעַל כֵּן הוּא בְּחִינַת יָתוֹם בְּלֹא אָב מֵאַחַר שֶׁאָבַד לְבוּשׁוֹ, כִּי עִקַּר מַה שֶּׁמְּקַבֵּל מִן הָאָב הוּא הַלְּבוּשׁ כַּנַּ"ל, וְאֵלּוּ הַיְתוֹמִים צְרִיכִין אֶפְּטְרוֹפּוֹס שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הַמַּנְהִיג הַדּוֹר שֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּתַקָּנַת הַיְתוֹמִים הַנַּ"ל לְקָרְבָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶפְּטְרוֹפּוֹס, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הַמַּנְהִיג הַדּוֹר, שֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּתַקָּנַת הַיְתוֹמִים הַנַּ"ל לְקָרְבָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי אֶפְּטְרוֹפּוֹס הוּא אֲבִיהֶם שֶׁל יְתוֹמִים, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, כִּי הוּא אָבִיו מַמָּשׁ מֵאַחַר שֶׁהוּא מְתַקְּנוֹ וַאֲזַי מַפְשִׁיט מִמֶּנּוּ הַבְּגָדִים צוֹאִים וּמַלְבִּישׁוֹ בִּבְגָדִים נְקִיִּים. וְעַל כֵּן הוּא אָבִיו מַמָּשׁ כַּנַּ"ל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה:

(סַנְהֶדְרִין יט), כָּל הַמְלַמֵּד בֶּן חֲבֵרוֹ תּוֹרָה כְּאִלּוּ יְלָדוֹ. כִּי הוּא כְּאִלּוּ יְלָדוֹ מַמָּשׁ עַל יְדֵי תִּקּוּן הַלְּבוּשִׁין כַּנַּ"ל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהָאֶפְּטְרוֹפּוֹס לוֹבֵשׁ מִן הַיְתוֹמִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְכֻבָּד וְיִהְיוּ דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין. כִּי לוֹ נָאֶה הַכָּבוֹד בִּבְחִינַת כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד, כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁמְּקָרְבִין הָרְחוֹקִים לַעֲבוֹדָתוֹ, (כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ נֵרוֹ יָאִיר בְּסִימָן יד). וְזֶה בְּחִינַת וְכִבַּדְתּוֹ, כַּבְּדֵהוּ בִּכְסוּת נָקִי שֶׁהֵם בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּגָדִים נְקִיִּים כַּנַּ"ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם רַבֵּנוּ נֵרוֹ יָאִיר. וְעַל כֵּן מֵאַחַר שֶׁעַל יָדוֹ נִתְגַּדֵּל וְנִתְרוֹמֵם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד, עַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הָאֶפְּטְרוֹפּוֹס הַנַּ"ל מְכֻבָּד בִּבְחִינַת כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ שֶׁלּוֹבֵשׁ מִנִּכְסֵי יְתוֹמִים, כִּי הַצַּדִּיק הַמְקֻרָב נְפָשׁוֹת הוּא מִתְלַבֵּשׁ בְּנַפְשׁוֹתָם כִּי הֵם נַעֲשִׂין בְּחִינַת לְבוּשֵׁי יָקָר אֲצִלּוֹ בִּבְחִינַת יָקָרָה הִיא מִפְּנִינִים שֶׁהַתַּלְמִיד חָכָם יָקָר מִן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים, כִּי הוּא לִפְנֵי וְלִפְנִים וְהֵם מַלְבִּישִׁים אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא כָּל זֶה רַבֵּנוּ נֵרוֹ יָאִיר בַּמַּאֲמָר אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה שֶׁל הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה (סִימָן יג) וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ כְּבוֹדוֹ, כִּי עִקַּר הַכָּבוֹד עַל יְדֵי הַלְּבוּשִׁין כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא קַמָּא צא עב) רַבִּי יוֹחָנָן קָרָא לְמָאנֵהּ מְכַבְּדוּתָא:

וּכְשֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְבוּשִׁין מְנַפְּשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁקֵּרְבָן לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין כָּבוֹד גָּדוֹל מִזֶּה, כִּי הֵם לְבוּשִׁים יְקָרִים מְאֹד מְאֹד, כִּי נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם גְּבוֹהִים מְאֹד כַּיָּדוּעַ וְהוּא זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ לְבוּשִׁין מֵהֶם. וּכְמוֹ שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר גְּדֶל הַכָּבוֹד שֶׁמַּגִּיעַ לְמִי שֶׁמְּקָרֵב הָרְחוֹקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי לא) עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ וְכוּ'. שֶׁזּוֹכֶה לִבְגָדִים נָאִים וַחֲזָקִים וְזֶה עַל יְדֵי פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ, הַיְנוּ שֶׁמַּחֲזִיר בְּנֵי אָדָם בִּתְשׁוּבָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תּוֹרַת חֶסֶד שֶׁהוּא הַלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל מְנָת לְלַמֵּדָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ נֵרוֹ יָאִיר בַּמַּאֲמָר לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם (סִימָן יד) וְזֶה בְּחִינַת מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, כִּי הוּא תִּקֵּן אוֹתָם וְתִקֵּן בְּחִינַת הַלְּבוּשִׁין שֶׁלָּהֶם כַּנַּ"ל, עַל כֵּן זוֹכֶה לִבְגָדִים יְקָרִים כַּנַּ"ל. וְהֵן נַעֲשִׂין מִנַּפְשׁוֹתָם בְּעַצְמָן כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת שֶׁאֶפְּטְרוֹפּוֹס לוֹבֵשׁ מִן הַיְתוֹמִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְכֻבָּד. וְכֵן כָּל הַפָּרָשָׁה שֶׁל 'אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא' מְדַבֶּרֶת מִזֶּה מֵהַמְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם, וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְכוּ'. שֶׁפֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהוּא הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְתַלְמִידִים וְכֵן כָּל הַפָּרָשָׁה, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן מְדַבֵּר שָׁם מִבְּחִינַת תִּקּוּן הַלְּבוּשִׁין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, סָדִין עָשְׂתָה וַתִּמְכֹּר, דְּהַיְנוּ שֶׁעוֹשֶׂה לְבוּשִׁין נָאִים לַאֲחֵרִים שֶׁמְּקָרְבָן כַּנַּ"ל וְעַל יְדֵי זֶה עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין בְּעִסְקֵי הַיְתוֹמִים, כִּי הוּא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּעֲדָם בְּכָל תַּקָּנָתָם וְלִטְעֹן בַּעֲדָם, כִּי

דֶּרֶךְ הַיְתוֹמִים שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם דִּין וּדְבָרִים וּתְבִיעוֹת, כִּי אִלּוּ שֶׁנִּתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁנִּתְקָרְבִין אַחַר כָּךְ אֲזַי יֵשׁ עֲלֵיהֶם קְטָרוּגִים וּמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת עַל יְדֵי הַבְּגָדִים צוֹאִים שֶׁהִלְבִּישׁוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ נֵרוֹ יָאִיר שָׁם וְהָאֶפְּטְרוֹפּוֹס שֶׁהוּא אֲבִיהֶם, הוּא טוֹעֵן בַּעֲדָם וְלוֹחֵם מִלְחַמְתָּם כְּדֵי לְהַצִּילָם מִכָּל הַקְּטָרוּגִים וּלְתַקְּנָם:

מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ יוֹרְשִׁים קְטַנִּים וְכוּ' צָרִיךְ מוֹרִישָׁם לְמַנּוֹת לָהֶם אֶפְּטְרוֹפּוֹס שֶׁיִּתְעַסֵּק בִּשְׁבִילָם. אִם לֹא מִנָּהוּ. הַבֵּית דִּין חַיָּבִים לְמַנּוֹת לָהֶם אֶפְּטְרוֹפּוֹס שֶׁהַבֵּית דִּין אֲבִיהֶם שֶׁל יְתוֹמִים. אֶפְּטְרוֹפּוֹס שֶׁמִּנָּהוּ אֲבִי יְתוֹמִים לֹא יִשָּׁבַע, מִנָּהוּ בֵּית דִּין יִשָּׁבַע:

עִנְיַן אֶפְּטְרוֹפּוֹס:

עַל פִּי הַמַּאֲמָר הַמַּתְחִיל פִּרְקָא רְבִיעָאָה מִסַּפְרָא דִּצְנִיעוּתָא עַתִּיקָא טָמִיר וְסָתִים וְעִירָא דְּאַנְפִּין אִתְגַּלְיָא וְלֹא אִתְגַּלְיָא בְּסִימָן כא, עַיֵּן שָׁם כָּל הַמַּאֲמָר. וּבְקִצּוּר כִּי יֵשׁ שֵׂכֶל פְּנִימִי וּמַקִּיף, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהָאָדָם מַשִּׂיג וּמֵבִין הוּא בְּחִינַת פְּנִימִי שֶׁנִּכְנָס לְתוֹךְ הַמֹּחַ לִפְנִים, וּמַה שֶּׁאֵין הָאָדָם יָכוֹל לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין זֶה בְּחִינַת מַקִּיף שֶׁמַּקִּיף אֶת הַמֹּחַ וְאֵין יָכוֹל לִכְנֹס לְתוֹךְ הַמֹּחַ לִפְנִים. וְהַשֵּׂכֶל הַפְּנִימִי מְקַבֵּל חִיּוּת מִן הַמַּקִּיף. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת מֵהַמַּקִּיפִים פְּנִימִים וְכוּ'. וְכָל אֵלּוּ הַקְּשָׁיוֹת שֶׁאָנוּ נִבּוֹכִין בָּהֶם כְּמוֹ הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה הֵם בַּשֵּׂכֶל הַמַּקִּיף שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֶאֱנוֹשִׁי לְהַשִּׂיג זֶה הַשֵּׂכֶל הַמַּקִּיף עַד לֶעָתִיד כִּי אִם הָיָה מַשִּׂיג זֶה הַשֵּׂכֶל הָיָה יוֹצֵא מִגְּדֶר אֱנוֹשִׁי וְהָיָה בְּגֶדֶר מַלְאָךְ וְהָיָה מִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה לְגַמְרֵי וְכוּ'. וְלָבוֹא לִבְחִינַת שֶׁפַע אֱלֹקִי בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת מַקִּיף הַנַּ"ל הוּא עַל יְדֵי שֶׁמְּקַדֵּשׁ שְׁתֵּי עֵינַיִן וּשְׁתֵּי אָזְנַיִן וּתְרֵין נוּקְבִין דְּחָטְמָא וּפוּמָא שֶׁהֵם שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת שֶׁעַל יָדָם נִמְשָׁךְ שֶׁפַע אֱלֹקִי שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמַּקִּיף הַנַּ"ל. וְלִפְעָמִים שֶׁהַשֶּׁפַע אֱלֹקִי וְהַשֵּׂכֶל הַנַּ"ל הֵם בִּבְחִינַת הֶעְלֵם וְעִבּוּר וְאָז יָפָה צְעָקָה לָאָדָם בֵּין בְּתוֹרָה וּבֵין בִּתְפִלָּה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב. וְזֶה בְּחִינַת יִבּוּם וַחֲלִיצָה, כִּי זֶה הוֹלֵךְ בְּלֹא זֶרַע וְלֹא הִנִּיחַ אַחֲרָיו בְּרָכָה שֶׁמִּשִּׁיכוּ שֵׂכֶל הַפָּנִים בָּעוֹלָם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁמְּבֹאָר אַחַר גְּמַר הַמַּאֲמָר מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ לְזֶה הַמַּאֲמָר וּמַה שֶּׁמְּבֹאָר עַל פָּסוּק נַחֲמוּ נַחֲמוּ, כִּי הַכֹּל אֶחָד עִם הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל, עַיֵּן שָׁם. כִּי הַיְדִיעָה עִקַּר הַנֶּחָמָה מִכָּל הַצָּרוֹת וְהִיא עִקַּר הַחַיִּים. וּכְשֶׁנִּשְׁלָם הַיְדִיעָה אֲזַי נִשְׁלָם כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת בִּבְחִינַת אִם דַּעַת קָנִיתָ מֶה חָסַרְתָּ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב:

וּבוֹ יִתְבָּאֵר עִנְיַן פֶּסַח:

עַל פִּי הַתּוֹרָה עַל מַאֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אַקְרוֹקְתָא בְּסִימָן ג, עַיֵּן שָׁם:

מְבֹאָר שָׁם מֵעִנְיַן נְגִינָה שֶׁמִּי שֶׁשּׁוֹמֵעַ נְגִינָה מִמְּנַגֵּן רָשָׁע מַזִּיק לוֹ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. וּלְהֵפֶךְ כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ נְגִינָה מִמְּנַגֵּן הָגוּן וְכָשֵׁר טוֹב לוֹ, כִּי קוֹל הַנְּגִינָה נִמְשָׁכֶת מִן הַשְּׁתֵּי צְפָּרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת שֶׁהֵם יוֹנְקִים מֵאֲתַר דִּנְבִיאִים יוֹנְקִין שֶׁהֵם בְּנֵין הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה. עַל כֵּן נִשְׁתַּבַּח דָּוִד, וְיֹדֵעַ נַגֵּן, כִּי הַנְּגִינָה הִיא בְּנֵין הַמַּלְכוּת לְכָךְ רָאוּי הוּא לַמַּלְכוּת. וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֶצְלוֹ, מֵאַחַר עָלוֹת הֵבִיאוּ לִרְעוֹת וְכוּ'. וְזֶהוּ בְּחִינַת קוֹל נְגִינָה דִּקְדֻשָּׁה שֶׁל מְנַגֵּן כָּשֵׁר, אַךְ כְּשֶׁהַמְנַגֵּן רָשָׁע אֲזַי הוּא לוֹקֵחַ קוֹל הַנְּגִינָה שֶׁלּוֹ מִצִּפֳּרִים אֲחֵרוֹת שֶׁבַּקְלִפָּה שֶׁהֵם יוֹנְקִים מִדַּדֵּי הַמַּלְכוּת וְהֵם מֹחִין דְּמַלְכוּת דִּקְלִפָּה. וְכַד אִתְפַּלֵּג לֵילָא כְּדֵין כְּרוּזָא כָּרִיז כַּצִּפֳּרִים הָאֲחֵזוֹת בַּפֶּה כָּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם. וְתִקּוּן הַנְּגִינָה הוּא עַל יְדֵי שֶׁיִּלְמֹד בַּלַּיְלָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁהוּא גְּמָרָא שֶׁהוּא בְּחִינַת לַיְלָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְזֶהוּ, קוּמִי רְנִי, שֶׁתִּהְיֶה תְּקוּמָה לְהָרְנָה, 'בַּלַּיְלָה', עַל יְדֵי בְּחִינַת לַיְלָה שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁ"ס תַּלְמוּד בַּבְלִי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי זֶה תַּלְמוּד בַּבְלִי וְכוּ'. אֲבָל כְּשֶׁלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ הַלִּמּוּד אֵינוֹ בַּחֲשִׁיבוּת אַךְ עַל יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד בַּלַּיְלָה נִמְשָׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד וּמֵגֵן עָלָיו שֶׁיִּזְכֶּה לִלְמֹד לִשְׁמָהּ, עַיֵּן שָׁם: